

Hæc benedictio in capitulo lectori datur, *Divi- A potens et misericors Dominus. Hæc ad biberes, num auxilium maneat semper nobiscum. Hæc ad Largitor omnium bonorum benedicat potum servationem, Noctem quietam tribuat nobis omnium suorum. Amen.*

ADMONITIO IN EXORDIUM COENOBII ET ORDINIS CISTERCIENSIS.

(Nomasticon Cisterciensæ.)

Hæc nascentis ordinis Cisterciensis historia brevis quidem, sed certa et antiqua, quippe ipsi ordini cœva, et ab iisdem, a quibus ipse ordo conditus est, et eodem tempore conscripta. Hanc igitur, jam olim ab Auberto Miræo in suo Chronico traditam, et a nobis quibusdam in locis illustratam, intueri lubenter hoc in loco, et inter legendum attende non solum primam hujus ordinis simplicitatem ac humilitatem, verumetiam primorum ejus institutorum zelum ac religionem erga sinceram ac litteralem Regulæ sanctissimi Patris nostri Benedicti praxim et observantiam.

PRIMA NASCENTIS COENOBII ET ORDINIS CISTERCIENSIS

HISTORIA

VULGO INSCRIPTA

EXORDIUM COENOBII ET ORDINIS CISTERCIENSIS.

PROLOGUS.

Nos Cistercienses primi hujus ecclesiæ fundatores, successoribus nostris stylo presenti notificamus quam canonice, quanta auctoritate, a quibus etiam personis, quibusque temporibus cœnobium et tenor vitæ illorum exordium sumpserit, ut hujus rei propalata sincera veritate, tenacius et locum et observantiam sanctæ Regulæ in eo a nobis, per gratiam Dei, utcumque inchoatam ament; pro nobisque, qui pondus diei et æstus indefesse sustinimus, orent; in arcta et angusta via quam Regula demonstrat usque ad exhalationem spiritus desudent; quatenus, deposita carnis sarcina, in requie sempiterna feliciter pausent.

CAPUT PRIMUM.

Quo primum tempore S. Robertus abbas Molismensis fundamenta jecit sive cœnobii sive ordinis Cisterciensis.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo octavo, beatæ memoriæ Robertus Molismensis Ecclesiæ (132) in episcopatu Lingonensi fundatæ primus abbas, et quidam ejusdem cœnobii fratres, ad venerabilem Hugonem tunc apostolicæ sedis legatum, ac Lugdunensis Ecclesiæ archiepiscopum venerunt, vitam suam sub custodia sanctæ Regulæ Patris Benedicti se ordinaturos pollicentes: et idcirco ad hoc liberius exsequendum, ut eis sui juvenis apostolicæque auctoritatis robur porrigeret, constanter flagitantes; quorum voto legatus lætan-

(132) Est Molismus cœnobium ordinis sancti Benedicti, in ducatu Burgundiæ et episcopatu Lingonensi, a S. Roberto fundatum.

(133) Hugo iste, antea episcopus Diensis et Gregorii septimi legatus in Galliis sub eodem factus est

ter favens, tali epistola exordii eorum fundamentum jecit.

CAPUT II.

Epistola Hugonis legati ad Robertum abbatem Molismensem.

« Hugo (133) Lugdunensis archiepiscopus, et apostolicæ sedis legatus, Roberto Molismensi abbati, et fratribus cum eo secundum Regulam sancti Benedicti, servire Deo cupientibus. Notum sit omnibus de sanctæ matris Ecclesiæ profectu gaudentibus, vos et quosdam filios vestros Molismensis cœnobii fratres, Lugduni in nostra presentia astitisse, ac Regulæ beatissimi Benedicti, quam illic huc usque tepide ac negligenter in eodem monasterio tenueratis, arctius deinceps atque perfectius inhærere velle professos fuisse. Et primum quidem ipsam Regulam, monachorum instituta et mores honestos et religioni convenientes vos velle imitari, in Dei et nostro conspectu statuistis. Quod quia in loco prædicto, pluribus impediens causis, constat adimpleri non posse: Nos utriusque partis salutem, videlicet inde recedentium atque illic remanentium providentes, in locum alium quem vobis divina largitas designaverit, vos declinare, ibique salubrius atque quietius Domino famulari, utile duximus fore.

« Vobis ergo tunc presentibus, videlicet Roberto abbati, fratribus quoque Alberico, Odoni, Joanni, Stephano, Letaldo et Petro, sed et omnibus quos regulariter et communi consilio vobis sociare decre-

archiepiscopus Lugdunensis anno D. 1080, ac rursus sub Urbano II eodem legati munere fungens in iisdem partibus, has S. Roberto et fratribus ejus litteras concessit, quibus novi cœnobii Cisterciensis fundandi facultatem fecit.

veritis, hoc sanctum propositum servare et tunc A
consulimus, et ut in hoc perseveretis præcipimus,
et auctoritate apostolica per sigilli nostri impressio-
nem in perpetuum confirmamus.

«Illam vero professionem quam feci in præsentia
vestra in Molismensi monasterio, eandem professio-
nem et stabilitatem confirmo coram Deo et sanctis
ejus, in manu vestra me servaturum, in hoc loco
qui vocatur Novum Monasterium (134) sub obedien-
tia vestra et successorum vestrorum vobis regulari-
ter substituendorum.»

CAPUT III.

*Egressus monachorum Cisterciensium de Molismo, et
eorum ad Cistercium adventus.*

Post hæc, tali ac tanta, antedictus abbas et sui,
auctoritate freti, Molisium redierunt, et de illo re- B
ligioso fratrum collegio socios votum in Regula
habentes elegerunt, ita ut inter eos qui legato Lu-
gduni fuerant locuti, et illos qui de cœnobio vocati
sunt, viginti et unus monachi essent, talique stipati
comitatu ad eremum quæ Cistercium dicebatur, ala-
criter tetenderunt. Qui locus in episcopatu Cabilo-
nensi situs, et præ nemoris spinarumque tunc tem-
poris opacitate, accessui hominum insolitus, a solis
feris inhabitabatur. Ad quem viri Dei venientes, lo-
cumque illum tanto religioni quam animo jam jam
conceperant, et propter quam illuc advenerant ha-
biliorem, quanto sæcularibus despicabiliorem et
inaccessibilem, intelligentes: nemoris spinarumque
densitate præcisa ac remota, monasterium ibidem C
voluntate Cabilonensis episcopi, et consensu ipsius
cujus ipse locus erat, construere cœperunt.

Nam isti viri apud Molisium adhuc positi, sæpius
inter se Dei gratia aspirati, de transgressione Re-
gulæ beati Benedicti Patris monachorum loqueban-
tur, conquerebantur, contristabantur, videntes se
cæterosque monachos hanc Regulam solemnem pro-
fessione servaturos promississe, eamque minime
custodisse, et propter hoc, uti prælibavimus, apo-
stolicæ sedis legati auctoritate ad hanc solitudinem,
ut professionem suam observantia sanctæ Regulæ
adimplerent, veniebant. Tunc Dominus Odo (135), dux
Burgundiæ, sancto fervore eorum delectatus, sanctæ-
que Romanæ Ecclesiæ præscripti legati litteris ro-
gatus, monasterium ligneum quod inceperant, de D
suis totum consummavit, illosque inibi in omnibus
necessariis diu procuravit, et terris ac pecoribus
abunde sublevavit.

CAPUT IV.

Quomodo locus ille in abbatiam surrexit.

Eodem tempore abbas qui advenerat, ab episcopo
diocesis illius virgam pastorem cum cura mona-
chorum, jussu prædicti legati suscepit, fratresque
qui secum advenerant, in eodem loco stabilitatem

(134) *Novum Monasterium*, id est Cistercium.

(135) Hic Odo quadriennio post, cum in Asiam
ire cogitasset et expeditionem adornasset, jam jam
exercitum traducturus, inquit Paradinus, immatura
morte interee tus est, et in Cistercio sepultus, ubi

regulariter firmare fecit; sicque Ecclesia illa in ab-
batiam canonice et apostolica auctoritate crescendo
surrexit.

CAPUT V.

*Quod Molismenses monachi aures domini papæ pro
reditu Roberti abbatis inquietarunt.*

igitur haud multo elapso temporis spatio, Moli-
smenses monachi voluntate domni Godefridi abbatis
sui qui Roberto successerat, Dominum Urbanum
papam Romæ adeuntes postulare cœperunt, ut sæ-
pedictus Robertus in locum pristinum restitueretur:
quorum importunitate motus papa mandavit legato
suo, venerabili scilicet Hugoni, ut si fieri posset,
idem abbas reverteretur, et monachi eremum dili-
gentes in pace consisterent.

CAPUT VI.

Epistola domini papæ pro reditu Roberti abbatis.

«Urbanus (136) episcopus, servus servorum Dei,
venerabili fratri et coepiscopo Hugoni apostolicæ sedis
vicario, salutem et apostolicam benedictionem. Mo-
lismensium fratrum magnum clamorem accepimus
in concilio, abbatis sui reditum vehementius ex-
postulantium. Dicebant enim religionem in suo loco
eversam, seque pro abbatis illius absentia, odio apud
principes et cæteros vicinos haberi. Coacti tandem
a fratribus nostris dilectioni tuæ per præsentia
scripta mandamus, significantes gratum nobis exi-
stere, ut, si fieri possit, abbas ille ab eremo ad suum
monasterium reducatur. Quod si implere nequiveris,
curæ tibi sit, ut et qui eremum diligunt con-
quiescant, et qui in cœnobio sunt regularibus disci-
plinis inserviant.» His apostolicis litteris lectis, le-
gatus viros authenticos et religiosos convocavit, et
de præsentis negotio quæ subter sunt exarata defi-
nivit.

CAPUT VII.

*Decretum legati de toto negotio Molismensium atque
Cisterciensium.*

«Hugo Lugdunensis Ecclesiæ servus, charissimo
fratri Roberto Lingonensium episcopo, salutem.
Quid de negotio Molismensis Ecclesiæ in colloquio
apud portum Ansillæ nuper habito, definiere-
mus, etc. Vide in Hugone Lugdunensi, *Patrologiæ*
t. CLVII, col. 524.

Hæc omnia abbas ille laudavit et fecit, absolvendo
Cistercienses ab obedientia quam ei in illo vel in
Molismensi loco promiserant, et dominus Galterus
Cabilonensis episcopus abbatem a cura illius Eccle-
siæ liberum dimisit; sicque reversus est, et quidam
monachi cum eo, qui eremum non diligebant. Hac
ergo ratione apostolicæ dispensatione, istæ duæ
abbatiæ in pace et libertate summa remanserunt.
Rediens vero abbas secum pro seuto defensionis, has
litteras episcopo suo detulit.

et Henricus ejus filius secundo genitus monachus
effectus est.

(136) Is est Urbanus II. anno D. 1088 ex ordine
Cluniacensi assumptus.

CAPUT VIII.

Commendatio abbatis Roberti.

« Dilectissimo fratri et coepiscopo Roberto Lingonensi episcopo, Galterus Cabilonensis Ecclesie servus, salutem. Notum sit vobis fratrem Robertum, cui abbatiam illam in nostro episcopatu sitam, quae Novum Monasterium dicitur, commiseramus, a professione quam Cabilonensi Ecclesie fecit, et ab obedientia quam nobis promisit, secundum domini archiepiscopi Hugonis definitionem a nobis esse absolutum. Ipse autem monachos illos qui in praefato Novo Monasterio remanere decreverunt, ab obedientia quam sibi promiserant, absolvit et liberos dimisit. Illum igitur amodo suscipere et honorifice tractare ne vereamini. Valet. »

CAPUT IX.

De electione Alberici primi abbatis Cisterciensis Ecclesie.

Viduata igitur suo pastore Cisterciensis Ecclesia, convenit ac regulari electione quemdam fratrem, Albericum (137) nomine, in abbatem sibi promovit: virum scilicet litteratum, in divinis et humanis satiscularum, amatorem Regulae et fratrum, quique prioris officium, et in Molismensi et in illa diutius gerebat Ecclesia, multumque diu nitendo laboraverat, ut ad illum de Molismo transmigrarent locum; et pro hoc negotio, multa opprobria, carcerem et verbera peressus fuerat.

CAPUT X.

De privilegio Romano.

Praefatus Albericus cura pastoralis, licet multum renitens, suscepta, cogitare coepit, veluti vir mirabilis prudentiae, quae tribulationum procellae, domum sibi creditam aliquando concutientes, vexare possent: et praecavens in futurum, cum consilio fratrum transmisit monachos duos, Joannem et Ilbodium Romam, dominum papam Paschalem per eos exorans, ut Ecclesia sua sub apostolicae protectionis alis quiescit et tuta, ab omnium ecclesiasticarum saeculariumve pressura personarum perpetuo sederet. Qui fratres praedicti Hugonis archiepiscopi, Joannisque et Benedicti Romanae Ecclesiae cardinalium, Galterique Cabilonensis episcopi litteris sigillatis freti, Romam prospereierunt et redierunt, antequam ipse Paschalis papa (138) in captione positus imperatoris peccaret, reportantes ejusdem apostolici privilegium juxta votum abbatis sociorumque ejus per omnia exaratum. Has epistolas, privilegium etiam Romanum congruum duximus in hoc opusculo relinquare, ut posterius nostri intelligant, quam magno consilio et auctoritate eorum Ecclesia sit fundata.

(137) Etsi hic Albericus dicatur primus abbas Cistercii, nihilominus non nisi secundus dicendus est, saltem si pro primo illius loci abbate S. Robertum numeres, ut vel ex contextu capituli numerandum esse patet. Porro electus est Albericus ann. D. 1099, ita ut ad annum et tres aut quatuor duntaxat menses praefuerit Cistercio sanctus Robertus.

(138) Paschalis papa, hujus nominis II, ex ordine

A

CAPUT XI.

Epistola Joannis et Benedicti (139) cardinalium.

« Domino Patri Paschali et undique laude eximia praedicando, Joannes et Benedictus seipsos per omnia. Quia nostri moderaminis est omnibus Ecclesiis providere, et justis poscentium votis manum porrigere, vestraeque justitiae adjumento religio Christiana fulta, debet incrementa sumere, vestram sanctitatem obnixius deprecamur, quatenus harum litterarum bajulis, nostro consilio, a quibusdam religiosis fratribus paternitati vestrae missis, aures vestrae pietatis flectere dignemini. Petunt enim ut praecipuum quod de quiete et suae religionis stabilitate a praedecessore vestro domino nostro beatae memoriae papa Urbano acceperunt, et quod secundum ejusdem praecipui tenorem, archiepiscopus Lugdunensis tunc legatus et alii coepiscopi et abbates inter eos et Molismensium abbatiam, a qua religionis causa discesserunt, definierunt, vestrae auctoritatis privilegio in perpetuum maneat inconvulsum; ipsi enim vidimus, eorumque verae religioni testimonium perhibemus. »

CAPUT XII.

Epistola Hugonis Lugdunensis.

« Reverendissimo Patri et Domino suo Paschali papae, Hugo Lugdunensis Ecclesiae servus, per omnia seipsum. Fratres isti praesentium geruli, » etc. *Vide ubi supra, col. 525.*

CAPUT XIII.

Epistola Cabilonensis episcopi.

« Venerabili Patri papae Paschali, Valterus Cabilonensis episcopus, salutem et debitam subjectionem. Sicut sanctitas vestra, ut fideles in vera religione proficiant, ardentem desiderat, sic eisdem vestrae protectionis umbram, et vestrae consolationis fomentum deesse non expedit. Suppliciter ergo petimus quatenus quod factum est de fratribus illis qui ardentioris vitae desiderio a Molismensi Ecclesia sanctorum virorum consilio recesserunt, quos in nostro episcopatu divina pietas collocavit, a quibus transmissi praesentium bajuli vobis praesentes adsunt, secundum praedecessoris vestri praecipuum, et Lugdunensis archiepiscopi apostolicae sedis tunc legati, et coepiscoporum et abbatum definitionem et scriptum; cui rei nos praesentes et ejus auctores cum aliis exstitimus, vos approbare, et ut locus ille abbatia libera in perpetuum maneat (salva tamen personae nostrae successorumque nostrorum canonica reverentia) auctoritatis vestrae privilegio corroborare dignemini. Sed et abbas quem in eodem loco ordinavimus et caeteri fratres, totis viribus hanc confirmationem in suae quietis tutelam a vestra flagitant pietate. »

item Cluniacensi in summum pontificem electus ann. Dom. 1099, dicitur peccasse, ob investituras beneficiorum, quas ultro citroque imperatori Henrico IV, vel ut aliis placet V, concessit.

(139) Hi duo cardinales agebant tunc in Gallis, illuc missi a Paschali II, ut Bertam reginam Philippo I Francorum regi reconciliarent.

CAPUT XIV.

Privilegium Romanum.

« Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili Alberico Novi Monasterii abbati, quod in Cabilonensi parochia situm est, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Desiderium quod ad religiosum propositum et animarum salutem pertinere monstratur, » etc. *Vide in Paschali, Patrologiæ t. CLXIII.*

CAPUT XV.

Instituta monachorum Cisterciensium de Molismo venientium.

Dehinc abbas ille et fratres ejus non immemores sponsionis suæ, Regulam beati Benedicti in illo loco ordinare, et unanimiter statuerunt tenere; rejicientes a se quidquid Regulæ refragabatur, froecos videlicet et pellicias, staminias et capatia, stramina lactorum ac diversa ciborum in refectorio fercula, sagimen etiam et cætera omnia quæ puritati Regulæ adversabantur. Sicque rectitudinem Regulæ super cunctum vitæ suæ tenorem ducentes tam in Ecclesiasticis quam in cæteris observationibus, Regulæ vestigiis sunt adæquati seu conformati. Exuti ergo veterem hominem, novum se induisse gaudebant. Et quia nec in Regula, nec in Vita Sancti Benedicti, eundem doctorem legebant possedisse ecclesias vel altaria, seu oblationes, aut sepulturas vel decimas aliorum hominum, seu furnos, vel molendina, aut villas, vel rusticos, nec etiam feminas monasterium ejus intrasse, nec mortuos ibidem, excepta sorore sua, sepelivisse. Ideo hæc omnia abdicarunt dicentes, ubi S. Pater Benedictus docet, *ut monachus a sæcularibus actibus se faciat alienum* (140), ibi liquido testatur, hæc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis sui etymologiam, hæc fugiendo, sectari debent.

Decimas quoque aiebant a sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus sancti, quorumque statuta transgredi sacrilegium est committere, in quatuor partes distributas: unam scilicet episcopo, alteram presbytero, tertiam hospitibus ad illam ecclesiam venientibus, seu viduis et orphanis, seu pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam denique restorationi ecclesiæ. Et quia in hoc comparto personam monachi, qui terras possidet suas unde et per se et per pecora sua laborando vivat non reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum jus sibi usurpare detrectabant.

Ecce hujus sæculi divitiis spretis cœperunt novi milites Christi, cum paupere Christo pauperes, inter se tractare quo ingenio, quoque artificio, seu quo exercitio in hac vita se, hospites, divites ac pauperes supervenientes, quos ut Christum suscipere præ-

Acipit Regula, sustentarent. Tuncque definierunt se conversos laicos (141) barbatos ex licentia episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua et in morte, excepto monachatu, ut semetipsos tractaturos, et homines etiam mercenarios; quia sine adminiculo istorum non intelligebant se plenarie sive die sive nocte, præcepta Regulæ posse servare; suscepturos quoque terras ab habitatione hominum remotas, et vineas et prata et silvas, aquasque, ad faciendâ molendina ad proprios tantum usus et ad piscationem, et equos, pecoraque diversa necessitati hominum utilia, et cum alicubi curtes ad agriculturas exercendas instituissent, decreverunt, ut prædicti conversi domos illas regerent non monachi, quia habitatio monachorum secundum Regulam (142) debet esse in claustro ipsorum.

Quia etiam beatum Benedictum non in civitatibus, nec in castellis aut in villis, sed in locis a frequentia populi semotis cœnobîa construxisse, sancti viri illi sciebant, idem se æmulari promittebant. Et sicut ille monasteria constructa per duodenos monachos adjuncto patre abbate disponebat, sic se acturos confirmabant.

CAPUT XVI.

De mœstitia eorum.

Illud virum Dei prædictum, scilicet abbatem et suos, aliquantulum mœstitiæ subdidit, quod raro quis illis diebus illuc ad eos imitandos veniret. Viri enim sancti thesaurum virtutum cœlitus inventum, successoribus ad multorum salutem profuturum committere gestiebant. (143) Sed fere omnes videntes et audientes vitæ eorum asperitatem insolitam, et quasi inauditam, plus corde et corpore elongare, quam eis approximare se festinabant, et de perseverantia ipsorum titubare non cessabant. Sed Dei misericordia, qui hanc militiam spiritalem suis inspiravit, ad multorum profectum, egregie eam amplificare et consummare non cessavit, sicuti sequentia declarabunt.

CAPUT XVII.

De morte primi abbatis (144) et promotione secundi, et de institutis eorum.

Vir autem Domini Albericus in schola Christi per novem annos et dimidium regulari disciplina feliciter exercitatus, migravit ad Dominum, fide et virtutibus gloriosus, et ideo in vita æterna a Deo merito beandus. Huic successit quidam frater, Stephanus nomine (145), Anglicus natione, qui et ipse cum aliis de Molismo illuc advenerat, quique amator Regulæ et loci erat. Hujus temporibus interdixerunt fratres una cum eodem abbate, ne dux illius terræ seu alius aliquis princeps curiam suam aliquo tempore in ecclesia illa tenerent, sicuti antea

140) S. Bened. in Reg. cap. 4, de instrum. bonorum operum.

(141) De his conversis seu fratribus laicis agitur plenius in eorum Usibus.

(142) Reg. S. Bened., cap. 66.

(143) Vide Guillelm. Sancti Theodorici abbatem in

libro primo Vitæ S. Bernardi cap. 8.

(144) Nota iterum hic non numerari sanctum Robertum inter abbates Cistercii.

(145) Vocabatur Stephanus Harvingus, S. Alberico successus an. D. circiter 1109, cum absens esset, inquit Guillel. Malmesb.

in solemnitatibus agere solebant. Deinde ne quid in A lomo Dei in qua die ac nocte Deo servire devote cupiebant remaneret, quod superbiam aut superfluitatem redoleret, aut paupertatem virtutum custodem quam sponte elegerant, aliquando corrumpere. Confirmaverunt etiam ne retinerent cruces aureas seu argenteas, sed tantummodo ligneas coloribus depictas, neque candelabra nisi unum ferreum, neque thuribula nisi cuprea vel ferrea, neque casulas nisi de fustaneo vel lino sine pallio auroque, et argento, neque albas vel amictus nisi de lino, similiter sine pallio, auro vel argento, Pallia vero atque dalmaticas, cappas, tunicasque ex toto dimiserunt. Sed et calices argenteos non aureos, sed si fieri poterit deauratos, et fistulam argenteam, et si possibile fuerit deauratam : stolas quoque ac manipulos de pallio tantum, sine auro et argento retinuerunt. Palliæ autem altarium, ut de lino fierent et sine pictura plane præcipiebant, et ut ampullæ vinarie sine auro et argento fierent.

Illis diebus in terris et vineis ac pratis curtibusque eadem ecclesia crevit, nec religione decrevit. Ergo istis temporibus visitavit Dominus locum illum viscera misericordiæ suæ effundens super se petentes, ad se clamantes, coram se lacrymantes, die ac

(146) Hæc duodecim cœnobia ex Cistercio nata, his nominibus indigitantur. Firmitas, Pontigiacum, Claravallis, Morimundus, Prulliacum, Tres

nocte longa profundaque suspiria trahentes, et fere ostio desperationis appropinquantibus, pro eo quod successoribus pene carerent. Nam tot clericos literatos et nobiles, in sæculo potentes æque et nobiles, uno tempore ad illam Dei gratia transmisit ecclesiam, ut triginta simul in cellam novitiorum alacriter intrarent, ac bene contra propria vitia et incitamenta malignorum spirituum fortiter decertando, cursum suum consummarent. Quorum exemplo senes et juvenes, diversæque ætatis homines in diversis mundi partibus animati, videntes scilicet in istis possibile fore, quod antea impossibile in custodienda Regula formidabant, illuc concurrere, superba cella jugo Christi suavi subdere, dura et aspera Regulæ præcepta ardentem amare, ecclesiamque illam mirabiliter lætificare et corroborare cœperunt.

CAPUT XVIII.

De abbatibus quas extruxerunt.

Abhinc abbatias in diversis episcopatibus ordinarunt, quæ tam larga potentique benedictione Domini in dies crescebant, ut infra octo annos, inter illos qui de Cisterciensi cœnobia specialiter fuerant egressi, et cæteros qui ex eisdem fuerant exorti, duodecim cœnobia (146) constructa fuerint inventa.

Fontes, Curia Dei, Bonavallis, Bonus radius, Cadunium, Fontanetum, Mansus Adæ seu Mansiada.

CIRCA ANNUM MCXXXII

JOANNIS MONACHI

EPISTOLA

AD ADALBERONEM TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPUM

De tribus missis in Nativitate Domini celebrandis, deque festis infra ipsius octavam recolendis

(D. MARTENE, *Ampl. Collect.*, I, 712, ex ms. Epternacensi)

Archiepiscopo Trevirorum et apostolicæ sedis legato ADALBERONI (1), JOANNES, æternam salutem et gloriam.

Quoniam ante hos annos edidi ad quosdam amicos libellum de missali officio Dominici Adventus, non est cordi repetere ea quæ dixi; ea potius explanabo quæ ab inde sequuntur, et quæ necdum tetigi. Primum scilicet de missali officio Dominicæ Nativitatis. Ubi primum quæstio agitur cur in ipsa die tria officia missarum celebrentur, una scilicet

C missa in galli cantu, altera in summo diluculo, tertia jam plena die. Cur enim tunc sit, quod per totum annum nusquam agitur, ut Ecclesia duas generaliter missas in nocte una solemnizet, quod nunquam in alia nocte consuevit. Sunt qui ita solvunt, quod istæ tres missæ tria tempora significant, unum ante legem et gratiam, et ideo totum in tenebris; secundum sub lege, quæ obscura per ænigmata, demum in lucem gratiæ finivit, unde et in tenebris jam tamen inclinatis inchoatur, sed in luce jam aspi-

(1) Trevirenses archiepiscopi Adalberonis nomine exstiterunt duo; unus, qui anno 1005 sedem Trevirensis invasit, alter anno 1132 ex primicerio Me-

tensi assumptus, vir pius, Himerodensis monasterii fundator, ad quem potius quam ad primum scriptam fuisse epistolam hanc existimamus.